

İDARE VE YARGI KARARLARINA İSTİNADEN SONRADAN YAPILAN ÜCRET VE ÜCRET NİTELİĞİNDEKİ ÖDEMELER

1. GİRİŞ

Sosyal güvenlik hukukunda prime esas kazanç kavramı, sigortalıların uzun vadeli sigorta kollarından elde edecekleri hakların belirlenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Özellikle idare veya yargı mercilerince verilen kararlar sonucunda sigortalılara yapılan geriye dönük ödemelerin hangi aya mal edilerek prime tabi tutulacağı meselesi hem uygulamada hem de yargı içtihatlarında uzun süredir tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 80. maddesinde yer alan düzenlemelerin yorumu açık yapısından ve Yargıtay'ın zaman içerisinde değişen yaklaşımından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada, idare veya yargı mercilerince verilen kararlar uyarınca ödenmesi gereken sigorta primlerinin hukuki dayanakları ele alınacak; 5510 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi kararları ve doktrindeki görüşler ışığında değerlendirilerek, mevcut uygulamanın yarattığı sorunlar ve olası çözüm önerileri ortaya konulacaktır.

2. PRİME ESAS KAZANÇ KAVRAMI VE YASAL ÇERÇEVE

5510 sayılı Kanun'un "Prime esas kazançlar" başlıklı 80. maddesinin birinci fıkrasında, 4/1-a kapsamında sigortalı sayılanların prime esas kazançlarının nasıl belirleneceği ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Buna göre prime esas kazançların hesabında; sigortalıların hak ettikleri ücretler, prim, ikramiye ve bu nitelikteki her türlü istihkaklar ile işverenlerce özel sağlık sigortası ve bireysel emeklilik sistemine ödenen tutarların brüt toplamı esas alınmaktadır.

Aynı fıkranın (a) bendinin üçüncü alt bendinde ise, idare veya yargı mercilerince verilen kararlar gereğince, ücret veya ücret niteliğinde olmak üzere sigortalılara o ay içinde yapılan ödemelerin de prime esas kazançta dahil edileceği açıkça belirtilmiştir. Böylece kanun koyucu, idari veya yargısal süreçler sonucunda yapılan ödemeleri de prime tabi kazanç kapsamına almıştır.

3. ÜCRETİN HAK EDİLDİĞİ AY – ÖDENDİĞİ AY AYRIMI

Kanun'un 80. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde, ücretlerin hak edildikleri aya mal edilmek suretiyle prime tabi tutulacağı; ücret dışındaki diğer ödemelerin ise kural olarak ödendiği ayın kazancına dahil edileceği düzenlenmiştir. Ancak bu bentte, toplu iş sözleşmeleri, kamu idareleri veya yargı mercilerince verilen kararlar uyarınca sonradan yapılan ödemeler bakımından istisnai bir sistem benimsenmiştir.

Bu çerçevede, hizmet akdinin devam ettiği döneme ilişkin olmakla birlikte daha sonra ödenen ücret dışındaki ödemelerin, prime esas kazancın tabi olduğu en son aya dahil edilmesi öngörülmüş; kararların kesinleşmesini izleyen ayın sonuna kadar primlerin ödenmesi halinde gecikme cezası ve gecikme zammı uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme, işverenler bakımından önemli bir mali koruma sağlamaktadır.

4. YARGITAY İÇTİHATLARI VE YAKLAŞIM DEĞİŞİKLİĞİ

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 02.02.2012 tarihli ve E.2011/2914, K.2012/1231 sayılı kararında; yargı kararıyla hüküm altına alınan ücret niteliğindeki kazançların, hak kazanıldığı dönemlerin prime esas kazançlarına dahil edilmesinin isabetsiz olduğu belirtilmiştir. Daireye göre, bu tür ödemeler kural olarak ödemenin yapıldığı ayın prime esas kazanç matrahına dahil edilmeli; hizmet akdi sona ermişse, çalışmanın geçtiği son ayın kazancı olarak dikkate alınmalıdır.

Aynı yöndeki 02.02.2012 tarihli E.2010/9799, K.3613 sayılı ve 18.07.2012 tarihli E.2012/16147, K.2012/14024 sayılı kararlar da, Dairenin bu yaklaşımının süreklilik kazandığını göstermektedir. Ancak Yargıtay'ın geçmişte, 506 sayılı Kanun'un mülga 77. maddesi döneminde farklı değerlendirmeler yaptığı da bilinmektedir.

Nitekim Yargıtay, toplu iş sözleşmesi farklarının prime tabi tutulmasına ilişkin önceki bazı kararlarında, hak ediş olgusunun gerçekleştiği ayın esas alınması gerektiğini savunmuş; daha sonra ise bu farkların ödendiği ayda prime tabi tutulmasının, prime esas kazanç tavanı nedeniyle Kurum aleyhine sonuç doğurabileceğini belirterek görüş değişikliğine gitmiştir. Bu değişken içtihat çizgisi, uygulamada belirsizliklere yol açmıştır.

5. DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER VE UYGULAMADAKİ SORUNLAR

Doktrinde ağırlıklı görüş, idare veya yargı mercilerince verilen kararlar sonucunda yapılan ödemelerin, 80. maddenin (a) bendinin üçüncü alt bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündedir. Bu görüşe göre, fazla mesai ücreti, prim veya ikramiye gibi alacaklar hakkında mahkeme kararı verilmesi ve bu ödemelerin belirli bir ayda fiilen yapılması halinde, söz konusu tutarlar ödemenin yapıldığı ayın prime esas kazancına dahil edilmelidir.

Bununla birlikte, "sigortalılara o ay içinde yapılan ödemeler" ibaresi, hak ediş tarihi ile ödeme tarihi arasındaki farkın nasıl ele alınacağı konusunda tereddüt yaratmaktadır. Kurum uygulaması ile yargı kararları arasındaki uyumsuzluk, işverenler açısından öngörülebilirliği azaltmakta ve ihtilafları artırmaktadır.

6. SONUÇ

İdare veya yargı mercilerince verilen kararlar uyarınca yapılan ödemelerin prime esas kazançta dahil edilmesi meselesi, 5510 sayılı Kanun'un 80. maddesinde yer alan düzenlemelerin yorumu çerçevesinde şekillenmektedir. Yargıtay'ın özellikle 2012 sonrası kararlarında benimsediği yaklaşım, mahkeme kararıyla hüküm altına alınan ücretlerin kural olarak ödendiği ayın prime esas kazancına dahil edilmesi yönündedir. Ancak geçmiş içtihatlarla karşılaştırıldığında, Yargıtay'ın zaman içerisinde farklı yorumlar geliştirdiği görülmektedir.

Bu durum, normatif düzeyde daha açık ve net bir düzenlemeye duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Özellikle 80. maddenin (a) bendinin üçüncü alt bendinde yer alan "o ay içinde" ibaresinin kanun metninden çıkarılması veya açıklığa kavuşturulması halinde, Kurum uygulaması ile yargı kararları arasındaki sürtüşmenin büyük ölçüde sona ereceği değerlendirilmektedir. Böyle bir değişiklik hem işverenler hem de sigortalılar açısından hukuki güvenliği güçlendirecek ve uygulamadaki belirsizlikleri azaltacaktır.

BARIŞ ERDEM DANIŞMANLIK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU EKİBİ

